

De Geers brev till Linné

Tottie, T. 2007. Ädle och höglärde H. Archiater. Om Charles De Geer och hans brevväxling med Carl von Linné. Stiftelsen Leufsta, Uppsala. 62 sidor. ISBN 978-91-633-0591-7. Kan beställas genom en e-post till info@leufsta.se eller på telefon tel 0294-310 97. Pris 120 kr.

De flesta som bestämt insekter känner igen De Geer som auktorsnamn. Men även bland resten av befolkningen (de som inte bestämmer insekter) är det inte helt osannolikt att namnet De Geer känns igen. Men då som en släkt som var ledande inom den svenska järnindustrin. Båda sakerna stämmer. Charles De Geer, som denna skrift handlar om var både insektsforskare och brukspatron och framgångsrik som båda. För att vara framgångsrik forskare är det viktigt att ha kontakt med forskningsfronten, och eftersom han levde samtidigt med Linné korresponderade de två med varandra. Linné skulle (som de flesta nog märkt) fyllt 300 år i år, och med anledning av det gavs denna skrift ut.

Även om häftet är ganska tunt så är det ett ganska väsentligt bidrag till kunskapen om Charles De Geer som vetenskapsman. Trots att han är en av de större inom entomologin i Sverige har förvånansvärt lite skrivits om hans insats. Desto mer finns skrivet om släkten De Geer som industrimän. Charles farfarsfar Louis var den som på allvar startade järnindustrin i Sverige och på det lär han ha blivit Sveriges rikaste man genom alla tider. Han lär visserligen inte ha börjat med tomma händer, för det var genom att låna ut pengar till svenska staten som denna holländare förmånligt kom över bruken och så småningom flyttade till Sverige. Centrum för deras industriimperium var Lövstabrik i norra Uppland.

Charles föddes 1720, en hård tid för Sverige och inte minst för De Geerarna. Ungefär vid hans födelse härjade ryska trupper Upplands kusttrakter och brände ner flera av järnbruken, bl.a. Lövsta. Vid tre års ålder flyttade han därför med sin familj tillbaka till Holland. Där grundlades också insektsintresset och han lär tydligen bl.a. ha inhandlat ett särdeles högkvalitativt mikroskop för sina studier. Hans farbror var kvar i Sverige och byggde upp bruken igen. När farbrodern sedan dog utan arvingar testamenterade han hela bruksrörelsen till sin 18-åriga brorson Charles. Han flyttade åter till Sverige och upp till Lövsta, tog över bruksrörelsen och blev ganska kvickt invald i den nystartade vetenskapsakad-

emien. Ganska chockartade steg för en 20-åring, kan man tycka men han klarade det uppenbarligen bra.

I Lövsta lät han bygga två nya små flyglar till herrgården för sin vetenskapliga verksamhet. Den ena för

naturaliekabinettet och den andra för sitt bibliotek. Han lär tydligen varit nästan lika intresserad av att samla böcker som av insekter, en kombination vi känner igen från många av dagens entomologer. Charles intresse kombinerades med god tillgång på pengar och sakkunskap vilket gjorde att biblioteket blev ett av de märkvärdigaste vi haft i landet. Det fanns på Lövsta ända fram till 1980-talet då Uppsalas universitetsbibliotek tog över det. Ett bra bibliotek är också nödvändigt för att bedriva bra forskning och det är påtagligt hur han från avkroken Lövsta i norra Uppland hade bra kontakt med andra forskare. Brevet till Linné är bara ett exempel.

Som entomolog var han tydligen betydligt mer av fältobservatör än de flesta från hans epok och som sådan lite av en föregångare. Klassificering var inte hans huvudintresse, trots att han som sagt namngett åtskilliga arter. Det är imponerande hur han samtidigt som han drev ett av Sveriges största industriimperium lyckades vara en ledande vetenskapsman. (Även om han knappast behövde varken hämta barnen på dagis eller diska efter middagen). Förutom Charles historia i korthet så innehåller denna skrift alla Charles brev till Linne ordagrant återgivna, vilket är båda intressant och roande läsning. Det roande ligger inte minst i de snirkliga uttrycksätten som användes på den tiden. Att skriften är tunn kan ses som en ren fördel för den som både har disken och dagishämtning att hinna med. Men man får hålla med skriftens författare att Charles De Geers bidrag till naturvetenskapen skulle vara värd en tyngre forskningsinsats. I väntan på det är detta häfte både intressant och fint illustrerad läsning!

Mats Jonsell

